
versek

STEVAN RAIČKOVIĆ

*

Szöktünk a városból, búza közé, ketten.
Ahogy akkor régen — legyünk magunk, versem.

Emlékszem: csak még ezt meg ezt a sövényt meghaladjam,
S akkor megnyugszom, erős leszek és bánthatatlan.

Magunk vagyunk a búza közt. Ég felettem.
Leszáll az alkonyat pelyhes permetegben.

*

Nézd csak, versem: ugyanaz a dőre
Szív evezett be kikötődbe.

Nincs rajta iránytű, vitorla, tengerészek.
Csupán a tengeren sötétlő, régi fedélzet.

*

Mi is volt az a nagy-nagy, lázjárta szándék?
Emlékszel-e, vers? — A szökés! A világvég.

Megvolt a szárnyunk, a tollunk, a röptünk.
Alattunk a világ, s mi fönt csak köröztünk.

Lent a téren zsvivajgás. A tömeg volt az.
Leereszkedjünk? A lábak eltaposnak.

Nyelvem alá gyűrlek, ülj a fülemben tétlen.
Mi sem történt. Száradó ruhák a szélben.

*

Itt vagy, vers a homokban: heversz egymagadban.
Csillámaid hevíti — hát villogsz a napban.

Körül: a csönd s a víz. Fejed két tenyér ölében.
Szemed az ég ormán pihen, abban a kékben.

Láthatatlan kertből csönd rózsája hajlik a szádra.
Sehol egy madár, hogy valami jelt írna árnya.

Egy régi szél lecsiszolt, azért vagy ilyen kerekded.
Egyetlen, vissza nem térő versláb feszül tebenned.

*

Nyár. Vasárnapdélután. Egy hirtelen vihar
A város fölött minden port ott kavar.

Papír száll, cserepe csörren messzi háznak.
Erkélyről szél lopdos száradó ruhákat.

Asztalomon heversz, vers. Ernyedt virág vagy.
Madárként suhannál, ha földobnálak.

*

A semmiből szólítalak, vers, a homályból,
Madár árnyékából, domb vonulatából.

Az első szó máris halántékhúrt rezget.
Hasztalan nyúlok érte — sehol se még a tested.

Meggyúrom hát sárból, agyagba vájom.
Lágyítom szülő-folyóval: kösse álom.

Kaparok falról meszet, tapaszt lebontok,
Hogy magasba lökjelek, mint a tornyot.

Alomtalan éjjel, folyóval övezlek,
Gyümölcsfával kerítlek, fúvel gyöpezlek.

Könnyemmel növesztek mély tövű fatörzset:
Arnyával, húsével ott álljon fölötted.

Kőbe vésem arcod, légy élónél élőbb.
Még bírlak, halottat. S már veszítlek, élőt.

*

Nem messze tőlünk nyugszik a nap. Vízbe ér le.
Korhadt hajó, de fényrakomány merül le véle.

Vonuljunk mi is arra, versem. Mi volna,
Hogyha alakunk a nappal egybefolyna?

Mi is abban a szép lángolásban égnénk,
Picinykét legalább — pillarezdülésként.

*

Forró fejem fölött nyikordult egy deszka.
Halott voltam-e, vagy szendergés okozta?

Deszkarésen keskeny fénycsík hull fejemre,
S amit letép: fekete álarc-szeletke.

(Alatta még nyüzsg a kétkedések férgé:
Emlékeztet ama végső meredélyre.)

Mint zuhanás után — fejem kitapintom.
Mi volt velem, város — nappal, ébren, itthon!

Vár a fénylő reggel, a nyár kora kékje:
Világunkat, versem, hagyjuk ott a mélyben.

*

Nézd: a kora reggel tejszín erezése.
Ködben vagyunk, versem: senki nem vesz észre.

Nem igazodunk a lépteken s a lármán.
Mi is csupán sejtjük: fal-e, test-e, márvány.

Mi sem hibázunk rá most a nagyvilágra.
Korán van, de mintha már későre járna.

Arnyék, szín mosódik e ködpermetegben.
Végre egy a világ, egy már velünk, versem.

*

Csal, vers, az álmunk is, csal minket az élet.
Nádszál üregünkben sűrűsödnek mérgek.

Napunk azt csöppenti, amit az éj vett el.
Szomjazó poharunk még szomjasabb reggel.

*

Mint az ég madarai, melyek nem vetnek és aratnak:
Vers, testem az étked, s itat verejtéke — harmat.

Neszező reggelben, mikor a föld álmából ébred,
Beszaggatott bordáim közt, szívembe raksz be fészket.

Délben — más madár kalász hegyében — te tarkómra zúdulsz:
Hajam fűvét széthajtod, s agyamban fűrsz, fűrsz.

Alig ötlik fel: nem is vagy! — bal vállam lerántod,
Félszemem kicsipéd, karmod szívembe mártod.

Könnyel is itatlak, ha beteltél korsómból a vérrel.
Álmod partjához csomózod magad, hajókötéllel.

Játszol az idegeimmel, mint aranyrögökkel.
Alomváramba szököm, s máris ajtómra jössz el.

*

Kedvetlen ébredék: egyik szemem még föl se rebbent.
A másik: bedobott kő. Csobban tebenned.

Éber már mindkettő, a kezdődő napba néznek:
Kicsiny lett a szoba e vízköröztetéshez.

Távoli part közelít, vonul be most szobámba:
Folyó, vadgesztenye, pad, hídnak a lába.

(A naptól s iszaptól megsárgult folyónak
Sodrásában ott billeg egy fekete csónak.

Hintáz benne mindaz, mi bután emésztett:
Szigetek, tengerek, órák és az évek.)

Már a hús alkonyat s a folyó tereleine.
Ülök az asztalnál: nappalodik egyre.

Kör kör után tűnik. Szobám napba nyílt.
Senki más: én, a vers, és avitt papírok.

*

Nézd: egy régi korsó. Tengerből halászták.
Fél madár csak — nézzük oldalán az ábrát.

Hever csonkán. Síkos: rátapadtak algák.
Sokan körülveszik, s máris mennek arrább.

Bámuljuk a korsót — mintha önmagunkat:
Az a tört madárszárny és fej hol lapulhat?

Tengerbe ugrunk. (A vízmély csöndje hív már,
Mint magához vonzó, titkos, néma sínpár.)

Rajtunk kívül, versem, nem kutatja más itt
Az öreg, csorba korsó cserépdarabkáit.

*

Ablaküveg lapján (kép most, fogja ráma)
Villanásnyi tájkép: egy madárnak árnya.

Elsuhan most oldalt, mintha lezuhanna.
(Képzünkön a színeknek már csak a hamva.)

Itt a másik (talán az iménti képe):
Mint fekete levél rövid rezzenése.

Már régóta nem jön. Csak a sík, üres kép.
Hiába fürkésszük az ég mély üregjét.

(Miféle madár is? Lessük egyre, versem,
Pörren-e még szárnya a fehér keretben.)

*

Nappalom kristály a száz darabra válva:
Sötét asztal lapján széttört szürke váza.

Rohantunk az estbe, büszkén, önefedten,
Míntha horda élén jártunk volna, versem.

Nézem ismét fönt az égbolt fényözönjét.
Mit is akartunk az ég alatt, mi, törpék?

Berágta magát a rettegés a csontba,
S puszt a életünket épp hogy egybefogja.

Terít ránk az éj szép csillag-szemfedőt.
Szűkülünk, mint kuvaszok, dőghalál előtt.

*

E deres fa mit juttat eszünkbe, versem,
Ahogy itt áll a dermedt aszfalt keretben?

Valami idetévedt erdei isten.
Béklyóba fogták, míg aludt szelíden.

(Talán a növény is szellemet lát bennünk,
Míg a folyóparton magunkban merengünk.)

Jeges ágaival — úgy rémlik e percben —
Míntha ez a fa is nézne minket, versem.

A sötétség mélyén, szótlán, most az arcom
Kérges nagy vállához önként odahajtom.

Olyanok vagyunk, mint két szélhordta kóbor,
Idecsöppentünk tán régtűnt, messzi korból.

*

Házunk tépi a szél, cserepeket szagat,
Fekszünk holtan, innenső oldalán a falnak.

Nappal van még ugyan, legyúr már az álom,
Szobában rothadunk, pállott szalmaágyon.

Szobánkban ezt-amazt idéznek még a tárgyak,
De hát mindez: mint amit kémcsőbe zártak.

Avas minden csuklónk, s nincs már semmi kedvünk,
Ázott földeken, hogy tétlen ténferegjünk.

Elgondolom: állhattunk volna messze, messze,
Ázott földeken, de mégsem eltemetve.

*

Allunk az ég alatt. Látom, el nem áll ma:
Szállingózik a hó. Havaz ránk homálya.

Merengünk valamin, de már aki látna,
Fatörzsnek vélne a havas, messzi tájban.

Nem soká tán ránk is lehull a gomolygó,
Hideg magasokból egy tétova holló.

*

Erdő ez itt, régi versek fái: hajdan
Terebélyesedtek szívben és az agyban.

Mintha itt már minden rég az őszé lenne.
Fülem fára tapad: csak a csönd ver benne.

Itt-ott hó is fénylik — már a téli kéreg.
Tülevél ha rezdül. Seholy semmi élet.

Avaron lépdelünk: rothadt régi szőnyeg.
Hangokat hallgatunk. Hallottuk már őket.

Fák közt, avar hátán meredten csak állunk,
Az erdő jégverme rázkódtatja vállunk.

Régi verseim már várnak térdre hulltan.
Máglyatüzük gyújtom: melegítse ujjam.

*

Ag árnyékát nézem: földön elheverve,
Szebb, mint fönt az ág, mely anyjaként lehelte.

Az árnyékfoltba állok (s anélkül, hogy érne —
Lések tovább is a nap ontotta fényre).

Nem tudom, hol vagyok: közelebb az árnyhoz,
Vagy az itt zöldellő, napsütötte ághoz.

(Nem így van-e, versem: rímes, nyútt sorokban
Nem az élet lángja — már csak füstje lobban.)

Szunnyadsz, régi versem, őszi láda alján.
Hó vagy dér ez már a földél ravatalján.

Hallgatsz sötétülő súlyos színezüstként,
Mint bronz vagy aranyfüst, mely lobbanna tüstént.

Félek, ha lefejtem rólad ezt a pántot,
Rozsda mar, vagy por rág, s oszló délutánok.

*

Aradjunk el, versem: itt lesz-e örökkön
Eppen az a madár, és e gyík a földön!

Vagy e fűszál, mely még hajbókol a nyárban,
És a lombra, fűre rávetődő árnyam.

Nem is lesz rá képes soha többé senki,
Mindezt így felfogni, épp így elrendezni.

Fejemben sok illat dúsan kevereg még:
Fenyőgyanta, bogár, egy tiszai emlék.

Egyszer csak valami arcom árnyékolja:
Annak a madárnak hulló levél-tolla.

Itt, ahol mi állunk, állnak egyszer mások:
Valami hajlék vagy szőkülő kalászkok.

*

Erlelődő versem: szavaid ki várja,
Mint ahogyan várnak búza- s rozskalászra?

(Hajlatán a szívnek reggel mind kibuggyan,
Izzik, s napszálltakor véreznek magukban.)

Nem jár éhező az én mezőmre. Éj már.
Senki nem bolyong itt. Kalászdöntő szél jár.

*

Folyó s tenger mellett, síkságon, domb alatt,
Ismerem azt a két kezét, mely szánt s arat.

Van kéz, tudom, vésőn, gyalun és fűrészzen,
Van kéz a gyümölcsön. És a mindenségen.

Van kéz, amely emel, ölel, porba rombol,
Szakadékba hajít, s kivezet vadonból.

Azt nem tudom, versem, hogyan lehet két kéz
Maga a dalkeltő, fénylobbantó szépség.

Hogy érint csillagot (hite szép jegyében),
Egy-egy vérző szívvel minden ujj hegyében.

Van kéz, amely kék, mert verte az ég ércét.
Más meg sárga viasz: sejt koporsós éjfélt.

(Néha éji órán, ott, a homály fölül,
Kezét látok nyúlni: fény ragyogja körül.)

*

Kívül a városon ébreszt most a harmat,
Vagy bogár, mely fűről perdült a nyakamnak.

(Egész éjjel úzótt harsány másik énem.
Sikerült előle végül is kitérnem.)

Várok csöppet — csak mint szembogár ha rebben:
Találja meg a fény bölcsőjét a szemben.

Hengereg a tejszín napkorong az égen,
Mint gömbölyű kavics meder tengerében.

(Vers, gonosz kísértő, már ismét kopogtatsz,
Békém dúlod, s aztán veronállal altatsz.)

Tiszta nap vált fel most rossz, lidérces éjjelt:
Érintetlen háncs ez, eltakarta kéreg.

*

Papírra görbedtünk egész éjjel, versem.
(Évés, ivás, csókok— nem érdekelt egy sem.)

Most csak nézünk tompán: ott az a mihaszna
Két-három szó, és a papír szúzi lapja.

Nem is szavak. (Pirkad.) Irtózva gyanítom —
Eltévedt vándorok, havas, puszta síkon.

*

Kürtszóként ébreszt a reggel harsány fénye.
Álmunkból megyünk a valóság vizére.

(Köd hull az álmunkban átélt lángra, tűzre:
Eszmélő fejünkéből szivárg még a füstje.)

Az emberek közé! Vár az utca, sürget.
Megrezzent, mint lombot, az első tekintet.

Lármája a napnak: nyomunkban a hajsza.
Bensőnkéből egy madár röppen még riadva.

Pajzstalan vitézek — most már vértzetben
Vonulunk a nappal hegyháta ellen.

Elért az est, versem, itt, hol állunk dűltan,
S ami csak meghalt ma, számláljuk magunkban.

*

Feszülj meg most, vers, és két füleddel fülelj:
Szél kavar körötted és rágalom seper.

Szidják szelídséged, csönded, tiszta rímed.
Messziről — szimatolj — máglyafüst legyint meg.

Egyszer majd, ha ismét lesz nyár, folyó, nyárfák,
Tépjed föl a mellem: mehetsz, szabadság vár.

Villára szúrd a kint, s ami bánt, söpörd el.
Fú közül, a dombon át, társaidhoz szökj el.

Vicsorogj akkor majd, felborzolt sörénnyel.
Fogad vájjad húsba, szívd meg magad vérrel.

Megmérgezett szíved többé ne vigasztald.
Döglött ebként nyúlj el, vár az ágy — az aszfalt.

Mint a dögrakáson, melyből búz szivárog,
Osztozzanak rajtad férgek és sakálók.

Vagy: ha nyár hajlik még ismét víztükörre,
Fogjál mégis kézen, s vigy egy búzaföldre.

*

Délen vagyunk: hegyek, csenevész növényzet.
Céltalan kaptatunk — én és te, az ének.

Kő válik le néha, nagy robajjal zeng lenn:
Méginkor ilyenkor, de még tartasz engem.

Az elfekvő fűvet markoljuk tövestül.
Körülöttünk más sem — árnyékunk ha rezdül.

*

Folyondárt kínálok, szép növényi éket.
Folyja be borostyán idomod s a képed.

Aztán merítem az eget és a tengert.
Tenyérből kínálok: égő szemed szenteld.

Madárt lépre csalok, lerántok az égből,
Öltsd magadra tollát, hangját is cseréld föl.

Néha gödröt ások és beléje rejtlek,
S nem tudom, élek-e, vagy már eltemettek.

Alomból rezzenek: versem, mondd, mit adjak?
Égboltot? Madarat? Folyó kell vagy part csak?

Szólalsz: Semmi nem kell. A vers mindig árva.
Suhogok mint élet, halál, szél s a nyárfa.

Fehér Ferenc fordítása